

MAY 19

2023

SamGMU

BIOETHICS AND MEDICAL LAW

International Conference

Google Scholar indexed

CYBERLENINKA

TASHKENT STATE DENTAL
INSTITUTE
www.tsd.edu.uz

TASHKENT MEDICAL
ACADEMY
www.tma.edu.uz

SAMARKAND STATE MEDICAL
UNIVERSITY
sammu.edu.uz

**ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ СТОМАТОЛОГИЧЕСКИЙ
ИНСТИТУТ**

ТАШКЕНТСКАЯ МЕДИЦИНСКАЯ АКАДЕМИЯ

**САМАРКАНДСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

БИОЭТИКА И МЕДИЦИНСКОЕ ПРАВО

**Материалы международной научно-практической конференции
19 мая 2023 года**

BIOETHICS AND MEDICAL LAW

**Materials of the international scientific and practical conference
May 19, 2023**

Ташкент – 2023

Материалы международной научно-практической онлайн конференции «Биоэтика и медицинское право». - Ташкент: “Academic Research” MCHJ, 2023 год.

Редакционная коллегия:

Мухамедова Замира Мухамеджановна
доктор философских наук, профессор

Махмудова Азиза Нугмановна,
PhD, доцент

Атамуратова Феруза Садуллаевна
кандидат философских наук, доцент

Этот сборник включает в себя материалы международной научно-практической онлайн-конференции «Биоэтика и медицинское право».

Представленные материалы могут быть интересны преподавателям, научным сотрудникам, магистрам, студентам, чья область научных интересов связана с биоэтикой и медицинским правом.

Авторы несут ответственность за достоверность сведений и источников, цитируемых в статьях. Материалы даны в авторской редакции.

Организаторы конференции искренне признательны профессору Берне Аде, экс.председателю ФКЭСНГ, проф. Кубарь О.И., проф. Гурылевой М.Э., профессору Абросимовой М.Ю., д.ф.н. Беляевой Е.В. за их вклад в проведении конференции.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIVA BIOETIKA: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

Suxrob Dustmurodovich Norqulov

falsafa fanlari doktori, professor

Toshkent tibbiyot akademiyasi Ijtimoiy fanlar kafedrasini mudiri

ANNOTATSIYA.

Bu maqola tibbiyot huquqi instituti sifatida bioetikani huquqiy tartibga solishga bag'ishlangan. O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash tizimi va bioetika muammolarini ko'rib chiqish hamda ularning istiqbollari o'rganish. Maqolada tibbiyot huquqi sohasi mavzusi ko'rib chiqiladi; sog'liqni saqlash qoidalari; zamonaviy bioetik, bioetik munosabatlarning jihatlari.

Kalit so'zlar: bioetika, tibbiyot huquqi, sog'liqni saqlash.

HEALTH CARE SYSTEM AND BIOETHICS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN: PROBLEMS AND PROSPECTS

ABSTRACT.

This article is devoted to the legal regulation of bioethics as an institution of medical law. Review of health care system and bioethics problems of the Republic of Uzbekistan and study their prospects. The article examines the topic of medical law; health regulations; modern bioethics, aspects of bioethical relations.

Keywords: bioethics, medical law, health care.

Bugungi kunga kelib, tibbiyot sohasidagi munosabatlarni qonuniylashtirish zarurati uning rivojlanishi sog'liqni saqlash va tibbiy yordam olish huquqining juda xilma-xil jihatlari (yangi tibbiy texnologiyalarning paydo bo'lishi, masalan, yordamchi reproduktiv texnologiyalar, transplantatsiya, genetik usullar va inson tadqiqotlari) bilan bog'liq munosabatlarni huquqiy tartibga solish zarurati bilan bog'liq. Bu sohada boshqaruv va nazorat muhim ahamiyatga ega.

Tibbiyot huquqi sohasining predmeti sifatida quyidagi munosabatlar shakllantiradi:

1) sog'liqni saqlash tizimi va tuzilishini tashkil etish bo'yicha jamoatchilik bilan aloqalar;

2) tibbiy va uni qo'llab-quvvatlaydigan faoliyat turlari to'g'risida ijtimoiy munosabatlar;

3) tibbiy ishtirokchilar maqomini belgilash va uni faoliyati turlari bilan bog'liq jamoatchilik bilan aloqalar ;

4) sog'liqni saqlash bilan bog'liq ilmiy bilimlarning tegishli sohalarida jamoatchilik bilan aloqalar.

Umuman olganda, O'zbekiston Respublikasi sub'ektlari tomonidan sog'liqni saqlash sohasidagi huquqiy tartibga solish etarli va to'liqdir. Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasining bir qator sub'ektlarida huquqiy munosabatlarning ushbu sohasidagi ayrim masalalarni huquqiy tartibga solishda kamchiliklar mavjud. Shunday qilib, davlat organlari quyidagilarga qaratilgan normativ- huquqiy hujjatlarni qabul qilmagan:

- aholini dori vositalari bilan ta'minlash bo'yicha mintaqaviy dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish;

- sog'liqni saqlash sohasidagi mintaqaviy tadqiqot dasturlarini tasdiqlash.

Biz ko'rsatgan har qanday munosabatlarning bir qismi bioetik jihatdir, xususan, quyidagi guruhlar: tibbiy va uni qo'llab-quvvatlovchi faoliyat turlari bo'yicha ijtimoiy munosabatlar; tibbiy ishtirokchilar maqomini belgilash va uni qo'llab-quvvatlovchi faoliyat turlari bo'yicha jamoatchilik bilan aloqalar; tegishli sohalardagi jamoatchilik bilan aloqalar sog'liqni saqlash bilan bog'liq ilmiy bilimlar.

Yangi tibbiyot huquqi instituti - bioetikani fanlararo tadqiqotlar sohasi sifatida huquqiy tartibga solish institutining shakllanishi haqida to'liq ishonch bilan gapirish mumkin.

Yuridik institut odatda "bir hil ijtimoiy munosabatlarning ma'lum bir sohasini tartibga soluvchi qoidalar to'plami" deb ta'riflanadi [11, 12], yoki "sanoat mavzusini tashkil etuvchi ijtimoiy munosabatlar guruhidagi izolyatsiya qilingan ijtimoiy munosabatlarni tartibga soluvchi qoidalar to'plami" sifatida, yoki "muayyan huquqiy munosabatlarni belgilaydigan normalar to'plami" [9, 11]. Boshqa ta'riflar berilishi mumkin, ammo mohiyatan ular avvalgi ko'rsatilgan ta'riflarga o'xshashdir [2, 9].

Davlat va huquq nazariyasi ma'lumotlariga asoslanib, bioetikani huquqiy tartibga solish instituti sog'liqni saqlash masalalarini ijtimoiy manfaat sifatida himoya qilish va huquqiy tartibga solish sohasidagi ijtimoiy munosabatlarni tartibga soluvchi huquqiy normalar to'plami sifatida belgilanishi mumkin. Jamiyatning omon qolishi uchun sharoitlar, shu jumladan tibbiy faoliyatni amalga oshirishda faoliyat, shu jumladan davolash usulini tanlash, ilmiy bilimlarni amalda qo'llash, tibbiyot xodimlari va bemor o'rtasidagi

munosabatlar, uning xavfsizligi va manfaatlarini ta'minlash, insonning jismoniy va ruhiy salomatligiga aralashish bilan bog'liq boshqa masalalar ko'rib chiqildi.

Bundan tashqari, bioetikaning ko'p qirrali xususiyatini hisobga olgan holda, ushbu yuridik institutni bioetikani huquqiy tartibga solish instituti sifatida belgilashni talab qilish kerak, chunki bioetika juda murakkab va ko'p qirrali hodisa bo'lib, biz yuqorida aytib o'tganimizdek, faqat huquqiy xususiyatlar bilan cheklanmaydi.

Bioetikani huquqiy tartibga solish institutini hisobga olgan holda shuni ta'kidlash mumkinki, ushbu muassasa bioetika tizimining ajralmas qismi bo'lib, o'zi barcha tibbiyot qonunlari singari murakkab fanlararo (aralash) muassasa hisoblanadi, chunki u bir nechta huquq sohalari bilan bog'liq bo'lgan ijtimoiy munosabatlarni tartibga soladi. Hech shubha yo'qki, institutning aksariyat qismida bu tibbiyot qonunchiligi bilan bog'liq, chunki bioetika shifokor va bemor o'rtasidagi munosabatlarga, tibbiy eksperiment va transplantologiya sohasidagi munosabatlarga ta'sir qiladi.

Biroq, shifokorning kasbiy faoliyati, ushbu maqomni olish va yo'qotish sohasidagi munosabatlar mehnat qonunchiligi bilan bog'liq, bemorga etkazilgan zararni qoplash bilan bog'liq munosabatlar, o'lim faktini tan olish bilan bog'liq munosabatlar fuqarolik va jinoiy qonunlar bilan tartibga solinadi. Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining inson qadr-qimmatini, inson hayotini va tibbiy yordam huquqini himoya qilish to'g'risidagi normalari [2,8,9], shubhasiz, o'rganilayotgan yuridik institutning bir qismidir.

Bir necha bor ta'kidlanganidek, bioetika turli fanlar vakillari tomonidan ko'rib chiqilgan. Xususan, tibbiyot qonunchiligining shakllanishi nuqtai nazaridan bioetikaning quyidagi jihatlari ajralib turadi:

- 1) shifokor va bemor o'rtasidagi munosabatlar;
- 2) tibbiyot xodimlarining professional guruhi ichidagi munosabatlar ("vertikal": ma'muriyat, shifokorlar, o'rta tibbiyot xodimlari, kichik tibbiyot xodimlari);
- 3) tibbiy mutaxassislarning kichik guruhlari o'rtasidagi munosabatlar ("gorizontal": jarrohlar - terapevtlar - onkologlar-ginekologlar - stomatologlar - pediatrlar - farmatsevtlar va provizerlar - sug'urta kompaniyalari xodimlari va boshqalar.);
- 4) tibbiy amaliyotda mulkchilik va foyda munosabatlari;
- 5) yangi ilmiy yutuqlarga munosabat va ulardan tibbiy amaliyotda foydalanish mezonlari;
- 6) dori bozorida munosabatlar;

7) tibbiy yordamning estetik standartlari;

8) tibbiyot xodimlarining bemorlarning sog'lig'iga ta'sir qiluvchi ijtimoiy va tabiiy omillarga munosabati;

9) ma'lum bir professional guruhni jamiyatda izolyatsiya qilish tamoyillari;

10) ma'lum bir jamiyatda amaldagi hokimiyat va qonunlarga munosabat;

11) sog'lig'iga nisbatan axloqiy holati va shifokor tavsiyalari [7, 12].

Biroq, bu bioetikani huquqiy tartibga solish chegaralarini doktrinaviy tarzda belgilashning yagona mumkin bo'lgan yondashuvi emas, shuning uchun zamonaviy bioetika doirasi quyidagi komponentlar bilan ham belgilanadi:

1) hayotni qo'llab-quvvatlovchi samarali texnologiyalar va evtanaziya masalalarining paydo bo'lishi;

2) transplantologiya (yurak, jigar, o'pka kabi organlarni transplantatsiya qilish);

3) insonning sun'iy ko'payishi texnologiyalarini ishlab chiqish;

4) tadqiqot va terapevtik maqsadlarda ildiz hujayralaridan, ayniqsa embrion ildiz hujayralaridan foydalanish;

5) ko'plab bioetik masalalar genetik muhandislikning rivojlanishi bilan bog'liq: genetik diagnostika, bu genlarda nuqsonlar mavjudligini aniqlashga imkon beradi, ularning zararli ta'siri faqat vaqt o'tishi bilan paydo bo'lishi mumkin; tananing genetik jihatdan aniqlangan patologiyalarini davolashga qaratilgan gen terapiyasi; genetik muhandislik usullarini qo'llash imkoniyatlari tibbiy maqsadlar uchun emas, balki odamni "yaxshilash" uchun (liberal Evgenika deb ataladi);

6) genetik modifikatsiyalangan organizmlar - viruslar, bakteriyalar, o'simliklar va hayvonlarning yaratilishi va tarqalishi bilan bog'liq xavflar.

7) odamlar yoki hayvonlar ishtirokida o'tkazilgan biotibbiyot tadqiqotlarini axloqiy va huquqiy tartibga solish;

8) jamoat salomatligi.

Bugungi kunga kelib, bioetika to'g'risidagi qonun loyihasida quyidagi bioetik munosabatlarni huquqiy tartibga solish ko'zda tutilgan: sog'liqni saqlash sohasidagi bioetikaning huquqiy asoslarini jamoat manfaati sifatida va jamiyatning omon qolishi uchun shart-sharoitlarni yaratish, shu jumladan tibbiy faoliyatni amalga oshirishda, shu jumladan davolash usulini tanlash, amaliyotda ilmiy bilimlarni qo'llash, tibbiyot xodimlari va bemor o'rtasidagi munosabatlar, uning xavfsizligi va manfaatlarini ta'minlash, insonning jismoniy va ruhiy salomatligiga aralashish bilan bog'liq boshqa masalalar [1].

Shunday qilib, bizning fikrimizcha, bioetikani huquqiy tartibga solish instituti qonun ustuvorligi bilan tartibga

solinadigan yoki tartibga solishni talab qiladigan ijtimoiy munosabatlarning quyidagi turlarini o'z ichiga oladi:

- ijtimoiy manfaatlar sifatida sog'liqni saqlash sohasida bioetikaning huquqiy asoslarini yaratish bo'yicha jamoatchilik bilan aloqalar;
- tibbiy faoliyatni amalga oshirishda jamoatchilik bilan aloqalar ioeitikasi;
- davolash usulini tanlashda jamoatchilik bilan aloqalar t bioetikasi;
- ilmiy bilimlarni amalda qo'llashda jamoatchilik bilan aloqalar bioetikasi;
- tibbiyot xodimlari va bemor o'rtasidagi jamoatchilik munosabatlarining bioetikasi, uning xavfsizligi va manfaatlarini ta'minlash;
- insonning jismoniy va ruhiy salomatligiga aralashish bilan bog'liq masalalarni hal qilishda jamoatchilik bilan aloqalar bioetikasi.

REFERENCES:

1. P. Łuków Non-adjectival bioethics Ethics, Medicine and Public Health Volume 3, Issue 4, October–December 2017, Pages 401-409.
2. Patricia Kingori Experiencing every day ethics in context: Frontline data collectors' perspectives and practices of bioethics Social Science & Medicine Volume 98, December 2013, Pages 361-370.
3. P. Łuków Bioethics, policy compromise, and religious pluralism Ethics, Medicine and Public Health, Volume 5, April–June 2018, Pages 99-109.
4. Karen D. Davis, Daniel Z. Buchman Chapter One: Introduction to Pain Neuroethics and Bioethics Developments in Neuroethics and Bioethics Volume 12018, Pages 1-10.
5. Francesca Giglio Bioethical perspective of onto logically- based personalism Bioethics Update Volume 3, Issue 1, January–June 2017, Pages 59-73.
6. L. Campbell Kant, autonomy and bioethics Ethics, Medicine and Public Health Volume 3, Issue 3, July– September 2017, Pages 381-392.
7. Elena N. Rogotneva, Irina Melik-Haikazyan, Mark Goncharenko Bioethics: Negotiation of Fundamental Differences in Russian and US Curricula Procedia – Social and Behavioral Sciences, Volume 215, 8 December 2015, Pages 26-31.
8. J. Flynn Clinical bioethics and core competencies of attributes, attitudes, and behaviors: Foundations in philosophy and literature Ethics, Medicine and Public Health Volume 3, Issue 3, July–September 2017, Pages 335-342.
9. Alan Petersen from bioethics to a sociology of bio- knowledge Social Science & Medicine Volume 98, December 2013, Pages 264-270.

10. Ruth P. Fitzgerald, Michael Legge, Poia Rewi, Ella J. Robinson Excluding indigenous bioethical concerns when regulating frozen embryo storage: An Aotearoa New Zealand case study *Reproductive Biomedicine & Society Online* Volume 8, June 2019, Pages 10-22.
11. D. Realde Asúa, B. Herreros Why dedicate yourself to bio ethics? Seven reasons to get you started *Revista Clínica Española (English Edition)* Volume 216, Issue 5, June–July 2016, Pages 271-275.
12. Regina Ribeiro Parizi Carvalho, Paulo Antônio de Carvalho Fortes, Volnei Garrafa Supplemental care from a bioethical perspective *Revista da Associação Médica Brasileira (English Edition)* Volume 59, Issue 6, January 2013, Pages 600-606.
13. J. Jankowski *Encyclopedia Bioethics, Clinical Reference Module in Biomedical Sciences*, 2014.
14. Yali Cong Introduction of Bioethics in China *Bioethics Update* Volume 2, Issue 1, January-June 2016, Pages 8- 22.
15. Mary Catherine Beach, Emily Branyon, Somnath Saha Diverse patient perspectives on respect in healthcare: A qualitative study *Patient Education and Counseling* Volume 100, Issue 11, November 2017, Pages 2076-2080.
16. M. C. Brannigan *Intercultural Bioethics - An Introduction Encyclopedia Reference Module in Biomedical Sciences* 2014.
17. Luisella Battaglia for a bioethics of complexity *Bioethics Update* Volume 2, Issue 1, January-June 2016, Pages 23-40.
18. Норкулов С. ШИФОКОР АХЛОКИДА ХАКИДА БАЪЗИ МУЛОХАЗАЛАР. – 2022.
19. Atamuratova, F. S., & Sedenkov, A. N. (2020). Ravenstvo i dostupnost` v sfere meditsinskix uslug.
20. Атамуратова, Ф. С., & Отамуродов, С. С. (2022). Развитие глобального биоэтического образования. *Academic research in educational sciences*, (2), 78-82.

CONTENTS | MUNDARIJA | СОДЕРЖАНИЕ

1. Arda, B. (2022). PRIVACY FROM THE MEDICAL ETHICS AND MEDICAL LAW POINTS OF VIEW. *Bioethics and Law*, 4(2), 8-9

2. Кубарь, О. И. (2023). БАЛАНС ЛИЧНОГО И ОБЩЕСТВЕННОГО В ЭТИЧЕСКОЙ ОЦЕНКЕ ВАКЦИНАЦИИ ОТ КОВИД-19. *Bioethics and Law*, 5(2), 10-12..

3. Абросимова, М. Ю. (2023). РЕФОРМА ПРЕПОДАВАНИЯ БИОЭТИКИ В СООТВЕТСТВИИ С «ПРОГРАММОЙ РАЗВИТИЯ «ПРИОРИТЕТ 2030» В КАЗАНСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ МЕДИЦИНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ. *Bioethics and Law*, 5(2), 13-17.

4. Гурьлева, М. Э. (2023). СТАНДАРТИЗАЦИЯ В ОБЛАСТИ БИМЕДИЦИНСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ И ИХ ЭТИЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ. *Bioethics and Law*, 5(2), 18-22.

5. Беляева, Е. В. (2023). РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИНЦИПОВ БИОЭТИКИ В ЗАКОНЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ О ЗДРАВООХРАНЕНИИ. *Bioethics and Law*, 5(2), 23-26.

6. Шок, Н. П., & Тарабрин, Р. Е. (2023). МЕТОДОЛОГИЯ ПРЕПОДАВАНИЯ КЕЙСОВ ПО КЛИНИЧЕСКОЙ БИОЭТИКЕ. *Bioethics and Law*, 5(2), 28-32.

7. Мухамедова, З. М. (2023). БИОЭТИКА И БИМЕДИЦИНСКОЕ ПРАВО-КАК ПРЕДМЕТ ФИЛОСОФСКО-ПРАВОВОГО ОСМЫСЛЕНИЯ. *Bioethics and Law*, 5(2), 33-41.

8. Павлова, В. В. (2023). ВОЗМОЖНОСТИ И ГРАНИЦЫ ПРАВОВОГО ПОДХОДА В БИМЕДИЦИНСКОЙ ЭТИКЕ. *Bioethics and Law*, 5(2), 42-46.

9. Смирнова, В. А. (2023). АНАЛИЗ ОТНОШЕНИЙ ВРАЧЕЙ И ПАЦИЕНТОВ-ЦЫГАН В ЗАРУБЕЖНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ. *Bioethics and Law*, 5(2), 47-55

10. Кудайбергенова, Т. А. (2023). ЭТИКО-ПРАВОВАЯ БАЗА БИМЕДИЦИНСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ. *Bioethics and Law*, 5(2), 56-60.

11. Мухамедов, А. Р. (2023). РАЗВИТИЕ МЕДИЦИНСКОГО ПРАВА В СВЕТЕ НОВОЙ РЕДАКЦИИ КОНСТИТУЦИИ УЗБЕКИСТАНА. *Bioethics and Law*, 5(2), 61-67.

12. Norqulov, S. D. (2023). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIVA BIOETIKA: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR. *Bioethics and Law*, 5(2), 68-73.

13. Umirzakova, N. A. (2023). LEGAL BASIS FOR INSTITUTIONALIZATION OF BIOETHICS IN HEALTH CARE IN UZBEKISTAN. *Bioethics and Law*, 5(2), 74-78.

14. Махмудова, А. Н. (2023). ОСНОВЫ КОНЦЕПЦИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВ И ОБЯЗАННОСТИ ВРАЧЕЙ И ПАЦИЕНТОВ. *Bioethics and Law*, 5(2), 79-86.

15. Мухамедова, З. М. (2023). АКТУАЛЬНОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОГО КОНТЕКСТА БИОЭТИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ В УЗБЕКИСТАНЕ. *Bioethics and Law*, 5(2), 87-96.

16. Атамуратова, Ф. С. (2023). СОҒЛИҚНИ САҚЛАШДА “АДОЛАТ” ТУШУНЧАСИ. *Bioethics and Law*, 5(2), 97-101.

17. Исахова, Ш. М. (2023). ЎЗБЕКИСТОНДА ТИББИЁТ ВА БИОЭТИКА РИВОЖИНИНГ ОМИЛЛАРИ, ҚОНУНИЙ МЕХАНИЗМЛАРИ. *Bioethics and Law*, 5(2), 102-106.

18. Niyozova, N. S. (2023). BIOETIKA VA TIBBIYOT HUQUQI TA'LIMINING USLUBIY TAMOYILLARI. *Bioethics and Law*, 5(2), 110-113.

